

SUOMUSSALMEN KESTÄVÄN MATKAILUN SUUNNITELMA

2021-2025

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

SUOMUSSALMI

Suunnitelman laatijat:
Naturpolis Oy ja
Suomussalmen matkailutoimisto/
Visit Suomussalmi
Päivitetty: 13.10.2021

ALKUSANAT

Kestävän matkailun suunnitelma on laadittu Suomussalmen matkailun kehittämisen suuntaviivoiksi. Suomussalmi on mukana Visit Finlandin kehittämässä Sustainable Travel Finland -ohjelmassa ja haluaa omalta osaltaan olla mukana edistämässä visiota, jonka mukaan Suomi tulee olemaan yksi maailman kestävimmistä matkakohteista vuoteen 2025 mennessä. Suomussalmen matkailua kehitetään entistä kestävämpään suuntaan yhdessä alueen matkailuyrittäjien kanssa.

Suomussalmen aktiivinen ote ympäristöasioissa on näkynyt esimerkiksi metsien avohakkuiden välttämisenä ja tuulivoimapuistojen edelläkävijyytenä. Suomussalmi on osatoteuttajana useissa hankkeissa, joiden tavoitteena on edistää kestävää ja vastuullista toimintaa alueella. Näitä ovat muun muassa hiilineutraaliutta edistävä Kahina-hanke, Elinvoimaa matkailusta-hanke ja Gateway to Land of National Parks-hanke. Kestävän matkailun suunnitelma on osa Matkailuyritykset kestäväälle kehityspolulle -hanketta. Tämä on suunnitelman tiivistelmä. Mikäli haluat tutustua suunnitelman täysversioon, ole yhteydessä suunnitelman vastuuhenkilöön, Tiia Mustoseen tiia.mustonen@suomussalmi.fi.

NYKYTILAN KUVAUS

“*Sisun syntysijoilla Suomussalmella*”

Suomussalmen matkailu ja elämysten tuottaminen perustuu alueen upean luonnon, historian sekä rikkaan kulttuurin yhdistämiseen. Paikallisuus, paikalliset tuotteet ja palvelut ovat tärkeässä osassa. Alueen toimijat ovat pääosin pieniä perheyriityksiä, joille vastuullisuus on yksi toiminnan perusarvoista. Osa heistä on jo lähtenyt mukaan yhteiselle kehityspolulle.

Matkailuelinkeino on Kainuussa yleisesti ottaen vahva elinkeino, mutta se pohjautuu vahvasti kotimaisiin kävijöihin. Suomussalmella merkittävää oli Hossan retkeilyalueen muutos kansallispuistoksi vuonna 2017, mikä kolminkertaisti vierailijaluvut alueella ja näkyi koko kunnan matkailijamäärissä.

Pitkien välimatkojen vuoksi alueen saavutettavuudessa yksityisautoilu on isossa roolissa, mutta julkisen liikenteen parantamiseksi työskennellään aktiivisesti. Hossabussi parantaa huomattavasti ilman omaa autoa liikkuvien mahdollisuutta vierailla kansallispuistossa. Myös Kuusamo-Suomussalmi-Kajaani -linja-autoreitti liikennöi Hossan kautta ja aikatauluja on kehitetty niin, että matkustaja voi sujuvasti jatkaa matkaa Helsingin junaan.

LUMOUDU LUONNOSTA

Hossan kansallispuisto on Suomussalmen vetonaula, mutta lisäksi alueelta löytyy laaja valikoima vähemmän vierailtuja retkeilyreittejä esimerkiksi Jumalissärkiltä, Säynäjäsuolta, Varisjärveltä ja Pesiöltä.

Esteettömyys on huomioitu erityisesti Hossassa esteettömien reittien, tulentekopaikkojen, vuokratupien, leirintäalueen, käymälöiden ja laitureiden muodossa. Luontokeskuksella on kaksi vuokrattavaa sähköskootteria ja yksi rollaattori sekä mahdollisuus pyörätuolien akkujen lataamiseen. Muita esteettömiä reittejä ovat mm. Patokosken reitti ja Soiva Metsä.

Luontomatkailun vetovoimaa lisäävät kiinnostavat ohjelmapalvelut, kuten opastetut vaellukset, porotilavierailut ja kalastusretket. Koskematon erämaaluonto tarjoaa hyvät puitteet karhunkatseluun, joka onkin suosittu matkailuelämys Suomussalmella. Eläinmatkailun eettisyys on pinnalla oleva puheenaihe matkailun kentällä. Siihen liittyy haasteita, joiden tunnistaminen on lisääntynyt, mutta kattavaa tutkimusta aiheesta ei ole vielä tehty.

HALTIOIDU HISTORIASTA

Historian havinaa aistii eri puolilla Suomussalmea: Hossan Värikalliot ja Kiantajärven rantojen esihistorialliset löydöt henkivät kivikautista aikaa,

Raatteentiellä vierailija palaa talvisodan ratkaisutaistelujen tapahtumapaikoille, suomalaisten sankaritarinoiden syntysijoille. Muinaismuistolain nojalla suojattu Vienan reitti on yksi Suomen vanhimmista tunnetuista ja karttaan merkityistä kulkuväylistä. Korpikirjailija Ilmari Kiannon taiteilijakoti Turjanlinnaan voi risteillä tutustumaan vanhalla uittohinaajalla, joka siirtyi henkilöliikenteeseen vuonna 1975.

KOHTAA KULTTUURI

Soivan Metsän soitinkokonaisuus on ainutlaatuinen vierailukohde, joka edustaa erikoisempaa suomussalmelaista paikalliskulttuuria yhdistäen sen luontokohteen vaikuttaviin maisemiin ja tarjoten elämyksiä kaikenikäisille.

Samalla alueella Kaunisniemellä sijaitsee myös Suomussalmen kesäteatteri, joka houkuttelee kävijöitä ympäri Suomea. Talviaikaan kulttuuria tarjoaa Teatteri Retikka, jota on useissa huomionosoituksissa kiiteltu paikalliskulttuurin esilletuonnista ja sen eteen tehdystä työstä.

Mielenkiintoinen ja vaikuttava käyntikohde on myös tuhatpäinen Hiljainen Kansa, jolle myönnettiin keväällä 2021 kulttuurialan Suomi-palkinto. Omaperäinen tilataideteos on hieno esimerkki elävästä talkooperinteestä ja aktiivisesta yhteisöllisyydestä.

VASTUULLISUUS- PERIAATTEET JA VISIO

“*Suomussalmi on Erä-Kainuun elinvoimainen keskus ja hyvinvoiva yhteisö, joka on kansainvälisesti tunnettu luonto-, liikunta- ja erämatkailukohde, Pohjoismaiden kiinnostavin sotahistoriallinen matkailukohde sekä yrittävien ihmisten asuinpaikka.*”

Suomussalmelaisten arvot, koko yhteisön tärkeät periaatteet, jotka ohjaavat arjen valintoja:

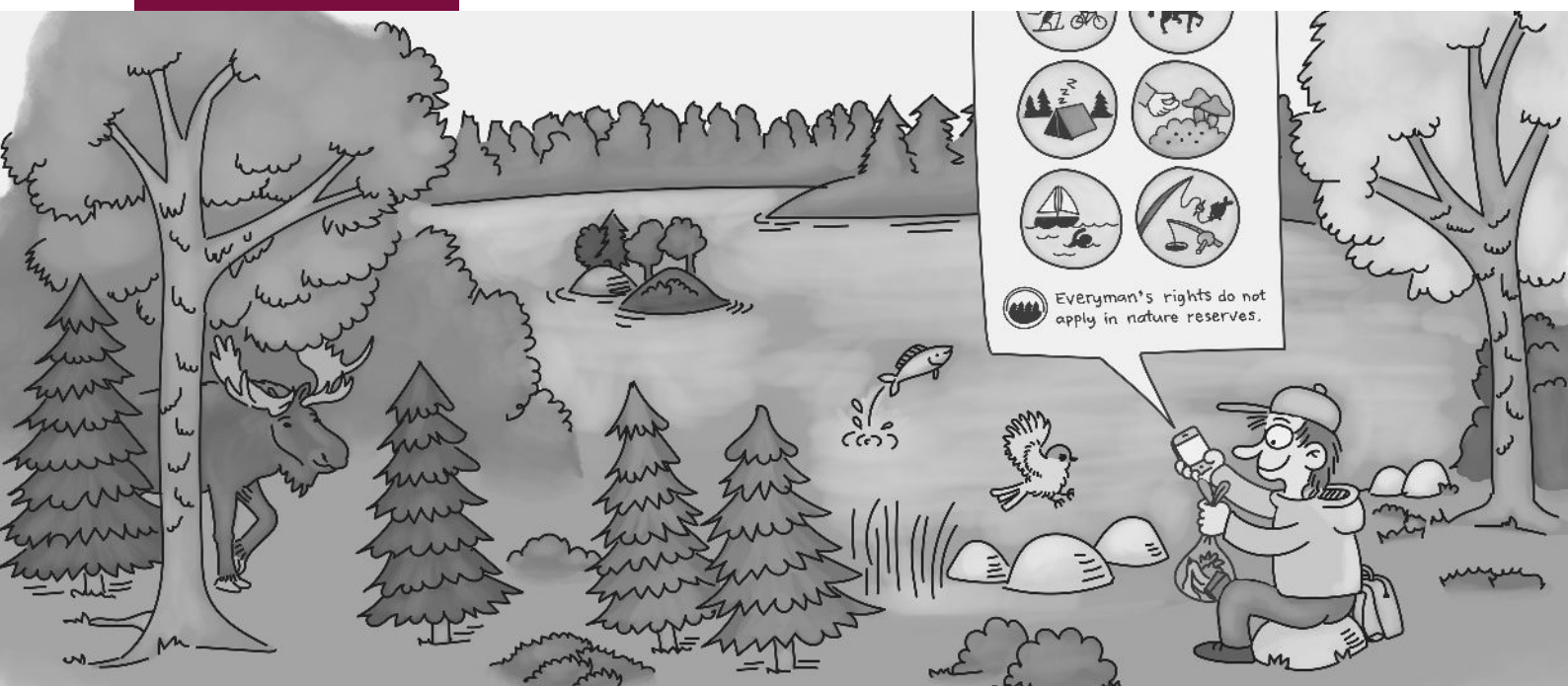
- **Rohkeus**, joka kumpuaa Raatteen tien perinnöstä. Edelläkävijyyttä, aloitteellisuutta, rohkeutta toimia omista lähtökohdista käsin sitkeästi ja päämäärätietoisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- **Yhteisöllisyys**, 100 vuotta sitten pidetyn kansalaiskokouksen sanoma, into ja kyky saada yhteisönä ajatukset kuuluville, avoimesti keskustellen, toisia kunnioittaen ja yhdessä päättäen
- **Luonnon ja ympäristön vaaliminen ja monimuotoisuuden tukeminen** Hossan hengessä.
- **Elävä kulttuuri ja sivistys**, suomussalmelaisten yhteisen tarinan punainen viiva on omaleimainen ja elävä kulttuuri, joka johdattaa historiasta tulevaisuuteen ja on läsnä arjessa.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kestävän matkailun toteutuminen vaatii valveutunutta toimintaa niin paikallisilta toimijoilta kuin matkailijoiltakin.

Suomussalmen vastuullisuustyön lyhyen aikavälin päätavoitteena on saada yli puolet alueen matkailuyrityksistä mukaan pitkäjänteiseen kestävän matkailun kehittämistyöhön sekä jalkauttaa alueelle laadittu matkailijan etiketti näkyvästi Suomussalmella vieraileville matkailijoille.

Pidemmän aikavälin tavoitteena on ympärivuotisen matkailun edistäminen, matkailijoiden viipymän pidentäminen ja aluetason Sustainable Travel Finland -merkki.

KOHTEEN HALLINNOINTI

Visit Finlandin luoma Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelma toimii ohjenuorana koko Suomen kestävän matkailun kehityksessä. Suomussalmi on mukana ohjelmassa aluetasolla ja aktiivisesti kannustaa matkailuyrityksiä mukaan.

Suomussalmelle on koottu vastuullisen matkailun työryhmä, jonka tehtävä on osallistua asiantuntijaryhmänä alueen kestävyiden edistämiseen muun muassa tämän suunnitelman laatimisessa.

Keväällä 2020 alueella käynnistyi Naturpolisin ja matkailuyhdistysten yhteinen Matkailuyritykset kestäväälle kehityspolulle -hanke, jonka aikana toteutettiin ympäristösertifiointeihin valmentavia toimenpiteitä ja lisättiin osaamista niin ekologisesti, taloudellisesti kuin sosiokulttuurisestikin kestävän matkailun toteuttamisessa.

Toimenpiteitä jatketaan lokakuussa 2021 alkavassa Vastuullisen matkailun Arctic Lakeland Kainuu -hankeessa sekä Kokonaisvaltaisen esteettömän luontomatkailun askelmerkit Kainuussa ja eNature Kainuu - esteetön luontomatkailu -hankkeissa.

TALOUDELLINEN KESTÄVYYS

Nykyisin kesäsesonkiin painottuvan matkailun ympärivuotisuutta tullaan edistämään syksyllä 2021 valmistuvan talvimatkailun kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Matkailijan viipymä kohteessa on tärkeä indikaattori kohteen kestävyyttä mitattaessa. Pidempi oleskelu lisää matkailijan jättämää tuloa, johtaa majoituksen korkeampaan käyttöasteeseen ja vähentää matkustamisesta syntyvien päästöjen osuutta. Matkailijan viipymää pyritään pidentämään viestimällä alueesta monipuolisesti ja houkuttelevasti, esimerkiksi kesällä 2021 luodun viikko-ohjelman avulla.

SOSIOKULTTUURINEN KESTÄVYYS

Yhdenvertaisuus on osa Suomussalmen kunnan toimintatapaa ja sitä edistetään yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, fyysisistä ominaisuuksistaan, seksuaalisuudestaan, uskonnostaan tai muustakaan syystä.

Esteettömyyden edistäminen on tavoitteena Elinvoimaa Matkailusta -hankkeessa, jossa tehdään esteettömyyskartoitus. Hankkeessa pyritään parantamaan myös erityisesti yksilöllisesti helposti koettavia luontoelämyksiä, koska yksilömatkailu on vahvasti lisääntymässä.

Paikallisylpeys on matkailuvaltti, jota on Suomussalmella konkretisoitu luomalla Suomussalmen Paikallisylpeys -käsikirja (2020). Käsikirja toimii imagollisena tekijänä ja sitä hyödynnetään matkailubrändin kehittämisessä.

EKOLOGINEN KESTÄVYYS

Suomussalmen arvokkaita luontokohteita suojellaan ja hoidetaan. Metsähallituksen Hossan kansallispuistolle laatiman hoito- ja käyttösuunnitelman (2020) mukaisesti alueella tehtäviä toimenpiteitä ovat soiden ennallistaminen, metsien ennallistamispoltot, uhanalaisten lajien sekä kulttuuriperintö-kohteiden kunnon seuranta, alueen palvelurakenteiden kunnossapito ja kävijöiden liikkumisen ohjaaminen siten, että lajistolle aiheutuva häiriö ja kulumisvauriot minimoidaan.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja kulumisen minimointi otetaan huomioon myös matkailumarkkinoinnissa ja suositellaan vierailijoille myös vähemmän vierailtuja kohteita. Suomussalmen matkailutoimiston toimesta on valmistunut Luontoreittiopas, jolla kävijöitä ohjataan myös näihin kohteisiin.

Luontoreittien kävijämääriä seurataan käyntilaskureilla ja joskus myös ns. tukkimiehen kirjanpidolla sekä arvioidaan polttopuukulutuksen, vieraskirjamerkintöjen ja käymäläjätteen perusteella.

Suomussalmen ympäristön suojelusta on vastuussa kunnan ympäristönsuojeluviran-omainen laatimansa valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvonnan kohdentumiseen käytetään riskinarviointia, jolloin valvonta kohdistuu ympäristövaikutuksiltaan ja riskeiltään merkittävimpiin kohteisiin.

MITTAAMINEN JA INDIKAATTORIT

Tavoitteiden saavuttamista seurataan ja arvioidaan suunnitelmaan sisällytetyillä mittareilla. Myöhemmin julkaistavat Visit Finlandin STF-ohjelmaan kuuluvat kansalliset kestävän matkailun indikaattorit tulevat myös käyttöön alueella. Indikaattoreita tullaan seuraamaan STF-ohjelman onlinealustalla sekä tarpeen mukaan kestävän matkailun työryhmässä.

KOHTEEN HALLINNOINTI

TOIMENPIDE

Suomussalmi tavoittelee alueellista STF-merkkiä

Kestävän matkailun suunnitelma

Vastuullisen matkailun työryhmä

Matkailijoiden ohjeistaminen
kestävämpään vierailuun:
Matkailijan etiketti

INDIKAATTORI

%-osuus STF-merkin saaneista matkailuyrityksistä

Suunnitelman seuranta, päivitys ja vastuuhenkilö

Säännölliset kokoontumiset ja viestintä tarpeen mukaan

Matkailijan etiketin näkyvyys eri kanavissa

TALOUELLINEN VAIKUTTAVUUS

TOIMENPIDE

Ympärivuotisuuden
kasvattaminen

Matkailijan viipymän
pidentäminen monipuolisen
ja houkuttelevan
markkinoinnin keinoin

Uusien työpaikkojen
syntymisen edistäminen
matkailualalle

Luontomatkailun
kehittäminen

INDIKAATTORI

Talvimatkailun
kehittämissuunnitelma

Keskimääräinen viipymä
(vuonna 2019: 2 yötä)

Matkailun suora
työllisyysvaikutus
(Vuonna 2018 70,5 hky)

Hossan master plan 2015-
2025 vision toteutuminen

SOSIOKULTTUURINEN VAIKUTTAVUUS

TOIMENPIDE

Esteettömien reittien
kehittäminen Elinvoimaa
matkailusta-,
Kokonaisvaltaisen
esteettömän
luontomatkailun
askelmerkit Kainuussa-
sekä eNature Kainuu -
hankkeissa

INDIKAATTORI

Esteettömien reittien
määrä ja laatu

SOSIOKULTTUURINEN VAIKUTTAVUUS

TOIMENPIDE

Paikallisyhteisöiden mittaaminen ja hyödyntäminen matkailubrändin kehittämisessä

INDIKAATTORI

Paikallisyhteisöjen osuus

EKOLOGINEN VAIKUTTAVUUS

TOIMENPIDE

Vedenkulutuksen mittaaminen ja vähentäminen tietoa lisäämällä

Uusiutuvan energian käyttäminen

Hiilijalanjäljen laskenta ja pienentäminen

Ehdotetaan yhteiskompostorin käyttöönottoa Hossassa

Retkeilyreittien kulumisvaurioiden minimointi

Julkinen liikenne Hossassa

INDIKAATTORI

Vedenkulutus/käyttöpäikka

Uusiutuvaa energiaa käyttävien matkailuyritysten osuus

Hiilijalanjälkensä laskeneiden matkailuyritysten osuus

Biojätteen kierrätysmahdollisuus

Vierailijoiden ohjaaminen vähemmän tunnetuille reiteille

Hossabussi ja Kuusamo-Kajaani-linja

VASTUULLISUUSVIESTINTÄ

Olennainen osa vastuullisuustyötä on siitä viestiminen. Viestinnällä lisätään matkailijoiden ja alueen toimijoiden tietoisuutta kestävästä matkailusta ja sen vaikuttavuudesta. Avoimella viestinnällä polku kohti kestävämpää matkailukohdetta tuodaan näkyväksi, lisätään luottamusta ja luodaan kilpailuetua.

Vastuullisuus on läpileikkaava teema kaikessa Suomussalmen matkailua koskevassa sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä. Sisäisellä viestinnällä tarkoitetaan alueen matkailutoimijoiden viestintää, muun muassa sähköpostitse lähetettäviä jäsenkirjeitä. Käytössä olevat ulkoisen vastuullisuusviestinnän kanavat ovat seuraavat:

- [Vastuullisuus - suomussalmi.fi](https://www.suomussalmi.fi/vastuullisuus)
- [Visit Suomussalmi | Facebook](#)
- [@visitsuomussalmi | Instagram](#)
- [Visit Suomussalmi | Youtube](#)

Vastuullisuusviestinnässä käytetään [Matkailijan etikettiä \(linkki\)](#), joka ohjaa Suomussalmen matkailijoita vastuulliseen vierailuun.

Viestinnän tukena käytetään myös [Vapaa-ajan asunnon omistajan vähähiilisyysopasta \(linkki\)](#), joka sisältää muun muassa helppoja, nopeita ja kustannustehokkaita vinkkejä vähähiilisyyden edistämiseen, energiatehokkuuteen ja luonnon monimuotoisuuden tukemiseen.

Retkeilyyn liittyvää vastuullisuusasiaa ja muuta tietoa Hossasta löytyy [Metsähallituksen ylläpitämältä luontoon.fi-sivustolta](#).

